

Asia: VN/5360/2026

Luonnokset valtioneuvoston asetuksiksi eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026-2028 maksamista korvauksista ja eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston asetus eräistä muovituotteista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n sekä liitteiden 1 ja 3 muuttamisesta

1 §. Soveltamisala

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

-

Liite 1

-

Liite 3

-

Valtioneuvoston asetus eräiden muovituotteiden tuottajien kunnille vuosilta 2026–2028 maksamista korvauksista

1 §. Soveltamisala

-

2 §. Kiinteämääräinen asukaskohtainen vuosikustannus

Ks. kohta "Muut kommentit".

3 §. Keräyskustannusten jakaminen tuoteryhmittäin

Ks. kohta "Muut kommentit".

4 §. Siivouskustannusten jakaminen tuoteryhmittäin

Ks. kohta "Muut kommentit".

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

-

Asetusten perustelumuistio

Tähän voitte jättää mahdolliset kommenttinne muistioon

-

Muut kommentit

Tähän voitte jättää mahdolliset muut kommenttinne

Kertakäyttömuovi- eli SUP-direktiivi luo tärkeän perustan muoviroskan vähentämiselle. Euroopan komissio julkisti vuonna 2018 "EU:n strategian muoveista kiertotaloudessa" puuttuakseen "koko ajan lisääntyvään muovijätteeseen ja muovijätteen päätymiseen ympäristöön, erityisesti meriympäristöön". Strategiaa seurasi SUP-direktiivi, joka säädettiin jätedirektiivin ja EU:n Lissabonin sopimuksen mukaisen aiheuttamisperiaatteen toteuttamiseksi torjumaan "kymmentä Euroopan rannoilta yleisimmin löytyvää kertakäyttöistä muovituotetta". Laajennettu tuottajavastuu otettiin toimintapoliittisena välineenä käyttöön sellaisille kertakäyttömuovituotteille, joille "ei vielä ole helposti saatavilla sopivia ja kestävämpiä vaihtoehtoja". Kannatamme SUP-direktiivin tavoitteita, periaatteita ja välineitä. Vaikka laajennettua tuottajavastuuta käytetään laajalti ratkomaan maailmanlaajuisia muoviroskaongelmaa, riippuu sen tehokkuus toteutustavasta.

Kuten ministeriö perustelumuistiossaan oikein toteaa: "SUP-direktiivi edellyttää, että tuottajien kattamat kustannukset vahvistetaan asianomaisten toimijoiden kesken avoimella tavalla." Valitettavasti tätä vaatimusta ei ole noudatettu asetusluonnoksen valmistelussa, kuten ministeriö perustelumuistiossa jäljempänä selittää: "Vaatimuksen noudattamiseksi ympäristöministeriö järjesti tammikuussa 2026 neuvotteluja keskeisten tuottajayhteisöjen ja Suomen Kuntaliiton kanssa kiinteämääräisen asukaskohtaisen kustannuksen suuruudesta ja jakamisesta jätteen keräyksen, roskaantumisen siivoamisen, tiedotuksen ja neuvonnan kustannuksiin sekä tuoteryhmittäin. Kansainvälisen tupakkapuitesopimuksen toimeenpano-ohjeen (Valtiosopimukset 27/2005) noudattamiseksi neuvotteluihin ei kutsuttu tupakkatuotteiden, tupakansuodattimien ja nikotiinipussien tuottajien edustajia eikä Suomen SUP-Tuottajayhteisöä, joka edustaa muun muassa tupakkatuotteiden tuottajia. Kansainvälisen tupakkapuitesopimuksen toimeenpano-ohjeen mukaan tupakkateollisuuden intressien ja kansanterveyspolitiikan tavoitteiden välillä on perustavanlaatuisen ja sovittamaton ristiriita, mistä syystä kaiken toiminnan ja kanssakäymisen teollisuuden kanssa tulee olla rajoitettua, vastuunalaista ja 3 (13) läpinäkyvää."

Tämä on mielestämme Maailman terveysjärjestö WHO:n tupakoinnin torjuntaa koskevan puitesopimuksen ("FCTC") 5 artiklan 3 kohdan ja sen ohjesäännön virheellinen tulkinta sekä vastoin perustavanlaatuista lex specialis -periaatetta. Tuottajat ovat yksiselitteisesti "asianomaisia

toimijoita", jotka on otettava mukaan prosessiin määritettäessä niille kohdistettujen SUP-kustannusten kannalta merkityksellisiä kustannustekijöitä. Jäsenvaltioiden on vähintäänkin annettava tuottajille sekä kaikille muille SUP-direktiivin soveltamisalaan kuuluville sidosryhmille mahdollisuus osallistua työ- ja seurantaryhmiin sekä keskusteluihin koskien SUP-kustannusten määrittämismenetelmiä.

Jätedirektiivin 2008/98/EY (sellaisena kuin se on muutettuna) 8 a artiklan 1 a) kohta vahvistaa, että käsite "asianomaiset toimijat" ei kata ainoastaan viranomaisia ja julkisia keräysjärjestelmiä, vaan myös tuottajat. Artikkelissa lueteltuihin laajennetun tuottajavastuun perustamisen vähimmäisvaatimukseen lukeutuu, että jäsenvaltioiden on nimenomaan "määriteltävä selkeästi kaikkien asiaankuuluvien toimijoiden, mukaan lukien jäsenvaltion markkinoille tuotteita saattavien tuotteiden tuottajien, näiden puolesta laajennettua tuottajan vastuuta koskevia velvoitteita täytäntöönpanevien organisaatioiden, yksityisten tai julkisten jätealan toiminnanharjoittajien, paikallisten viranomaisten ja tarvittaessa uudelleenkäyttöalan toiminnanharjoittajien ja uudelleenkäyttöön valmistelevien toiminnanharjoittajien sekä yhteisötalouden yritysten roolit ja vastuut".

Lisäksi, edelleen liittyen laajennettua tuottajavastuuta koskevien järjestelmien yleisiin vähimmäisvaatimukseen, jätedirektiivin 2008/98/EY (sellaisena kuin se on muutettuna) 8 a artiklan 6 kohdan mukaan "Jäsenvaltioiden on varmistettava säännöllinen vuoropuhelu laajennetun tuottajan vastuujärjestelmien täytäntöönpanoon osallistuvien asiaankuuluvien sidosryhmien välillä, mukaan lukien tuottajat ja jakelijat, yksityiset tai julkiset jätealan toiminnanharjoittajat, paikalliset viranomaiset, kansalaisyhteiskunnan järjestöt ja soveltuvin osin yhteisötalouden toimijat, uudelleenkäyttö- ja korjausverkostot sekä uudelleenkäyttöön valmistelevat toiminnanharjoittajat".

Sidosryhmien osallistuminen ja vuoropuhelu koskevat kaikkia kertakäyttömuovituotteiden tuottajia. Tässä yhteydessä on todettava, että Maailman terveysjärjestö WHO:n tupakoinnin torjuntaa koskevan puitesopimuksen ("FCTC") 5 artiklan 3 kohtaa ei voi tulkita tai siihen muutoin vedota kansallisella tasolla estämään suodattimellisten tupakkatuotteiden tai nikotiinipussien tuottajia osallistumasta työ- ja seurantaryhmiin tai keskusteluihin EU:ssa tai kansallisesti koskien SUP-direktiivin 8 artiklan mukaisia kustannuksia. Vaikka FCTC:n 5 artiklan 3 kohdan mukaan "sopimuspuolien on toimittava tupakoinninvastaisen terveydenhuoltopolitiikan laatimisessa ja toteuttamisessa siten, että tätä politiikkaa suojellaan tupakkateollisuuden kaupallisten ja muiden etujen tavoittelulta kansallisten lakien mukaisesti", SUP-direktiivillä on yksinomaan ympäristönsuojelullinen tarkoitus.

Sen lisäksi, että läpinäkyvyysvaatimusta on tarkoituksella laiminlyöty ehdotettujen korvausten valmistelussa, myös niiden kustannustehokkuus vaikuttaa kyseenalaiselta. Direktiivin 8 artiklan 4 kohdan mukaan "katettavat kustannukset eivät saa ylittää kustannuksia, jotka ovat välttämättömiä kyseisissä kohdissa tarkoitettujen palvelujen tarjoamiseksi kustannustehokkaasti".

Kustannustehokkuus tarkoittaa yleisesti, ettei ole olemassa halvempaa keinoa toteuttaa ympäristöpoliittista toimenpidettä samalla tehokkuudella. Kustannustehokkuuden periaate edellyttää, ettei kustannuksia automaattisesti määritetä katettaviksi kustannuksiksi. Todelliset kustannukset voivat olla kustannusvastuun piirissä vain siltä osin kuin ne vastaavat tehokasta tarvittavan toiminnan toteutusta, kun taas kustannustehottomat kustannukset tulee vähentää niistä.

Näin ollen kustannustehokkuuden vaatimuksen vuoksi kustannukset tulee erikseen määritellä. Ne eivät voi perustua keskimääräisiin kustannuksiin tai arvioihin, sillä keskimääräiset kustannukset voivat sisältää tarpeettomia eli kustannustehottomia kokonaiskustannuksia, ja arviot perustuvat yleensä keskimääräisiin todellisiin kustannuksiin.

Kuitenkin, verrattaessa esimerkiksi viimeisimpiä kuntien raportoimia jätteisiin liittyvän tiedotuksen ja neuvonnan kustannuksia ehdotettuihin kiinteisiin korvausmaksuihin, näyttää siltä, ettei korvaustason perustana ole käytetty edes keskimääräisiä kustannuksia, vaan ainoastaan kaikkein korkeimmat raportoidut kustannukset. Itse asiassa viime vuonna vain kaksi kuntaa, joiden yhteenlaskettu väkiluku oli 10 221 asukasta, raportoivat nyt ehdotettua 0,2 euroa asukasta kohden korvausta korkeammat kustannukset, kun taas kaikkien raportoitujen kustannusten painotettu keskiarvo oli 0,02 euroa asukasta kohden eli kymmenesosa ministeriön ehdottamasta korvausmaksusta. Näiden kahden kunnan raportoimia, muista kunnista selvästi poikkeavia kustannuksia ei voida pitää perusteltuna lähtökohtana kustannustason arvioinnille kansallisella tasolla

Pyydämme ympäristöministeriötä huomioimaan nämä vakavat huolenaiheet asetusmuutosten valmistelussa. Olemme valmiita olemaan osa ratkaisua rakentavan yhteistyön ja avoimen vuoropuhelun kautta kaikkien osapuolten kanssa.

von Rabenau Mikael
Philip Morris Finland Oy